

MAAJI 2020

COVID-19-EQARNERANI KALAALLIT NUNAANNI IMMIKKUT PISARIAQARTITSISUT

COVID-19-ip nunarsuaq tamakkerlugu tuniluunna piffissami sivikitsumi nunarsuarmi inuit amerlanerpaartaasa ulluunna allannguivoq, nunalli pisussaaffilerfiginikuusaannik, innuttaasut tamarmik suli inuit pisinnaatitaaffiik illersorneqarput. Tamanna aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq. Nunarsuarli tamakkerlugu tuniluunneq pisoq ima immikkuullaritsigaaq, naalagaaffiit periarfissaralugu innuttaasut pisinnaatitaaffiinnik nalinginnaasumiit annertunerusumik annikillisaasinnaanerat. Peqatigitillugulu angerlarsimaffimmiinnerulerneq, Kalaallit Nunaanni innuttaasut pisinnaatitaaffitigut kinguneqarsinnaasunik ulluinnarni inuunermut sunniuteqarsinnaavoq. Pingaartumik eqimattat ilaasa pisinnaatitaaffii immikkut unammillernartoqarfiupput. Tamanna ilaatigut atuuppoq utoqqarnut, angerlarsimaffeqanngitsunut aamma inunnut innarluutilinnut.

UTOQQAAT AAMMA INUIT NAPPAATEQARTUT

Kikkut tamarmik peqqissuunissamut inuunissamullu pisinnaatitaaffeqarput. Pisinnaatitaaffik tamanna nunarsuaq tamakkerlugu tuniluuttoqarnerani pingaartumik utoqqarnut aamma inunnut nappaateqartunut, perulullutik napparsimalernissamut imaluunniit toqunissamut annertunerusumik aarlerinartorsioqartunut attuumassuteqarpoq. Taamaattumik oqartussaasut akisussaaffigaat qulakkiissallugu, peqqinnissaqarfiit nunarsuaq tamakkerlugu tuniluuttoqarnerata nalaani malinnaasinnaannissaat, taamaasillutik katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsisut katsorsarneqarsinnaaniassammata. Tamanna eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaanni attaveqatigiinneq immikkut unammillernartuusinnaavoq, assersuutigalugu katsorsartinneq illoqarfimmi allami imaluunniit Danmarkimi ingerlanneqassappat. Inuit nappaateqartut, nunaqarfinni

najugaqartut taamaasillutik illoqarfinni najugalinnut sanilliullutik immikkut aarlerinartorsiorsinnaapput, tamatumani oqartussaasut illoqarfiit akornanni angallaneq matoqqatippassuk. Aammattaaq Kalaallit Nunaanni peqqinnissaqarfinni nalinginnaasumik unammillernartuuvoq inissaqarneq. Tamanna peqqinnissaqarfinni sulisunik aalajangersimasunik amigaaqarnermut aamma peruluttut innagavissaasa aamma anersaartuutit amerlassusaasa killeqarnerannut atuuppoq. Nunarsuaq tamakkerlugu tuniluuttoqarnerata nalaani peqqinnissaqarfiup tamaviaarnerulernissaa aarlerinaataavoq, kiisalu tamatuma utoqqaat kiisalu inuit nappaateqareersut annertunerusumik eqqussagai aamma aarlerinaataalluni.

MEEQQAT

Inuit pisinnaatitaaffii inunnut tamanut atuupput, taamaattumillu aamma meeqqanut

atuullutik. Maajimi 1993-imi Kalaallit Nunaata FN-imi Meeqqat pillugit Isumaqatigiissut ilannguffigivaa, taassuma meeqqap illersorneqarnissamut aamma isumassorneqarnissamut immikkut pisariaqartitsinera ersersippaa. COVID-19-ip nunarsuaq tamakkerlugu tunillaassuunnerani, Meeqqat Illersuisuata Aviâja Egede Lynge-p ilaatigut ernummatigalugit oqaatigai ilaqutariit meerartallit illumi amerlavallaartunik ineqateqarlutik najugaqartut. 2018-imit kisitsisit takutippaat, Kalaallit Nunaanni ilaqutariit, 18-it ataallugit ukiulinnik meerartallit 17 procentii angerlarsimaffinni amerlavallaartunik ineqateqarlutik najugaqartut, tamanna ilaqutariinnut meerartaqanngitsunut 5 procentiinut aamma atuuppoq. Ineqarnikkut atukkat pitsaanngitsut peqqissutsimut sunniuteqarsinnaapput, inigisallu amerlavallaanik inoqartut sapinngisamik annertunerpaamik peqqissuunissamut pisinnaatitaaffik unamminartissinnaavaat kiisalu ilaqutariinnut ajornartorsioreertunut, nunarsuaq tamakkerlugu tunillaassuuttoqarnerata nalaani angerlarsimanerusussaasunut artornartorsioertitsisinnaalluni. Piffissami nalorninartumi ajornartorsiorfiusumi pingaaruteqarpoq, meeqqat ikiorneqarnissamut imaluunniit siunnersorneqarnissamut pisariaqartitsigunik sumut saaffiginnissinnaanertik ilisimassagaat.

Tamatumunnga atatillugu Naalakkersuisut meeqqanut immikkut corona pillugu sianerfissamik pilersitsinikuupput, taanna Tusaannga oqarasuaatikkut siunnersuisarnerup atuutereersup ataaniippoq.

QANIGISARIINNI NAKUUSER TARNEQ

Inuunermut aamma naalliutsitaannginnissamut aamma peqqarniitsumik pineqannginnissamut pisinnaatitaaffik ilaatigut FN-ip Innuttaasutut aamma Politikkikkut Pisinnaatitaaffiit pillugit Isumaqatigiissutaani naqissuserneqarpoq. Peqatigitillugu FN-ip Arnat pillugit Isumaqatigiissutaata, Kalaallit Nunaanni 1983-imi atuutilersup aalajangersarpaa, arnat qanorluunniit immikkoortitaasarnat assuarissallugu naalagaaffiit pisussaataaffiat. Kalaallit Nunaanni nakuuserluni pinerluttarnerit Savalimmiunut aamma Danmarkimut sanilliullugu nalinginnaasumik qaffasinnerusarput. Angutit sumiiffinni tamanut ammasuni nakuuserfigineqartartut amerlanerpaasut, arnat qanigisariinni aamma ilaqutariit iluanni nakuuserfigineqartartut amerlanerpaapput. COVID-19-ip nunarsuaq tamakkerlugu tunillaassuunnerani ilaatigut Nuummi qimarnguik saaffiginninnerit amerleriarnernannik nalunaaruteqarpoq, Naligiissitaanermullu Siunnersuisoqatigiit ernumassutigalugu nalunaarutiginikuuat, ajornartorsioortoqarnerani ulluinnaat

Inuit Pisinnaatitaaffiinnut Instituti, menneskeret.dk/kalaallit-nunaat

Attavissaq: Christoffer Badse, Misissuineq immikkoortortaqarfimmi aqutsisoq, cba@humanrights.dk
imaluunniit Sara Olsvig, Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut siulittaasoq, sara@humanrights.gl

nalorninartorsiorfiusut qanigisariinni nakuusertarnerup aarlerinaataata annertusisinnaanera.

ANGERLARSIMAFFEQANNGITSUT

Ineqarnissamut pisinnaatitaaffik aningaasaqarnikkut aamma inuunermi pisinnaatitaaffiuvoq, taanna ilaatigut FN-ip Aningaasaqarnikkut, Isumaginninnermi aamma Kulturikkut Pisinnaatitaaffiit pillugit Isumaqatigiissutaanni qulakkeerneqarpoq. Innuttaasut naleqquttumik ineqanngitsut eqimattanut pingasunut agguarneqarsinnaapput; angerlarsimaffeqanngitsut, inisseqqitat aamma inissaaleqisut. Eqimattat angerlarsimaffeqanngitsut taakkuupput, unnuakkut aalajangersimasumik sumiiffissaqanngitsut. Kalaallit Nunaanni innuttaasut aalajangersimasumik najugaqanngitsut aamma angerlarsimaffeqanngitsut katillugit amerlassusaat, november 2017-imi Naalakkersuisunit 878-iusut naatsorsorneqarput. Naatsorsuineq nutaaq Ilisimatusarfimmit maanna suliarineqarpoq. Inuit, angerlarsimaffeqanngitsut pingaartumik COVID-19-ip nunarsuaq tamakkerlugu tuniluunnerani immikkut eqqorneqarput, angerlarsimaffeqannginnamik inunnit allanit immikkoorfigisinnaasaminnit. Tamatuma saniatigut aqqusinnermi inuuneq eqqiluisaarnikkut unammillernartunik

pilersitsisinnaavoq, tamanna tunillanneqarnissamut aarlerinaammik annertusaalluni. Tamatuma qaavatigut angerlarsimaffeqanngitsut peqqissusaat inuiaqatigiit sinnerinit ajornerusarput, taamaasillutik peqqissutsikkut navianartorsioreerlutik. Kommuneqarfik Sermersuumi unammillernartut taakku ilaat pinngitsoortinniarneqarput, siniffissanik toqqinik pulersitsinikkut, taakku ajornartorsiortoqarnerani angerlarsimaffeqanngitsut 80-it unnuiffiginnaavaat.

INUIT INNARLUUTILLIT

Inuit innarluutillit eqimattaapput immikkut navianartorsiortut, taakku pisinnaatitaaffii sukkasuumik nanertisimaffiulersinnaapput. Inuppassuarnut innarluuteqarneq, inunnut innarluuteqanngitsunut sanilliullugu inuiaqatigiinni naligiinngitsumik periarfissanik nassataqartarpoq. Naligiinnginnerit taakku nunarsuaq tamakkerlugu tuniluuttoqarnerani annertunerulersinnaapput. Innarluutittaaq ilai COVID-19-eqalernermi sanngiinnerusutut inissisimanissamut annertusaasarput. Innarluutillit pillugit isumaqatigiisummi, nammineq inuusinnaaneq pillugu pisinnaatitaaffik pillugu artikeli 19 naapertorlugu, inuit innarluutillit allatulli toqqagassaqaarlutik inuiaqatigiinni

Inuit Pisinnaatitaaffiitut Instituti, menneskeret.dk/kalaallit-nunaat

Attavissaq: Christoffer Badse, Misissuineq immikkoortortaqaarfimmi aqutsisoq, cba@humanrights.dk
imaluunniit Sara Olsvig, Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut siulittaasoq, sara@humanrights.gl

inooqataanissamut naligiimmik
pisinnaatitaaffeqarput.
Pingaartumik inuit innarluutillit
angerlarsimaffimmi najugallit, nunarsuaq
tamakkerlugu tuniluunnerup nalaani
tunillatsinnissamut immikkut
aarlerinartorsiortut, inuppassuullutik
qanillutik najugaqarnertik kiisalu ulluinnarni
paarineqarnissamut aamma sulisunik qanimut
attaveqarnissamut pisariaqartitsisinnanertik
pissutigalugu.
Tamatuma saniatigut inuit innarluutillit
angerlarsimaffimmi najugaqartut,
pulaaqqusinnginnerup aamma inini
ataatsimoortarfinni ataatsimoornissap
killilersugaanerata kingunerisaanik
eqqorneqarsinnaapput. Inuit innarluutillit
angerlarsimaffimmi najugaqartut,
taamaasillutik nunarsuaq tamakkerlugu
tuniluuttoqarnerata nalaani allanit
immikkoornerulernissamut
aarlerinartorsiornerupput.
Innarluutillit pillugit isumaqatigiissutip
naqissuserpaa inunnut innarluutilinnut
paasissutissanik pissarsiarisinnaasanik
peqarnissaata pingaaruteqassusaa.
Nunarsuaq tamakkerlugu tuniluunnermut
atatillugu Innarluutillit Illersuisoqarfiata Tiliog
COVID-19 pillugu inunnut innarluutilinnut
taakkualu qanigisaannut paasissutissanik
iluaqutaasussanik katersinikuuvoq.
Peqatigitillugu Tiliup innarluutillit peqatigiiffii
oqaloqatiginikuuai, taakku oqartussaasunit

paasissutissanik pissarsiarineqarsinnaasunik
aamma ersarissunik, kiisalu Naalakkersuisut
tusagassiortunik ataatsimiisitsinerini ataatigut
allagartanik aamma tusilartunut nutserisunik
maqaasisaqarsimapput.

INUIT ISERTITSIVINNIITTUT

Europami Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit
Isumaqatigiissut aamma FN-ip
naalliutsitsinnginnissaq pillugu
isumaqatigiissutaa, naalliutsitsinissamut
aamma peqqarniitsumik imaluunniit
nakkarsaasumik pineqarnissamut
inerteqquteqarnermik imaqarput.
Pisinnaatitaaffiup nassataraa,
kiffaanngissusiianeq inuup naleqassusaanik
ataqqinnilluni kiisalu sapinngisamik
annertunerpaamik inuup pisinnaatitaaffiisa
sinneranik killilersuinngitsumik pissasoq.
Kalaallit Nunaanni Pinerluttunik
Isumaginnittut piffissap ilaani sulisussanik
piukkunnartunik amigaateqarneq
misigisimavaat. Nunarsuaq tamakkerlugu
tuniluuttoqarnerata nalaani aarlerinartuuvoq,
isertitsivinni nakkutilliisut tamaviaarnerisa
annertuseriaqqissinnaanera, tamanna
isertitsivinni isertitsivinniittuusut
atugarisaannut sunniuteqarsinnaalluni.
Tamatuma saniatigut
pulaartoqaqqusinnginneq isertitsivimmiittut
namminneq aamma ilaqutariittut
inuuneqarnissamut pisinnaatitaaffianut
sunniuteqaateqarsinnaavoq.

Inuit Pisinnaatitaaffiinnut Instituti, menneskeret.dk/kalaallit-nunaat

Attavissaq: Christoffer Badse, Misissuineq immikkoortortaqarfimmi aqutsisoq, cba@humanrights.dk
imaluunniit Sara Olsvig, Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnut siulittaasoq,
sara@humanrights.gl